

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"א 9334-07 ע"זבון _____ עראמין (קטינה) ואח' נ' משרד הביטחון- מדינת ישראל

לפני כב' השופטת אורית אפעל-גבאי

- התובעים**
1. ע"זבון המנוחה _____ עראמין (קטינה)
  2. _____ עראמין (קטינה)
  3. _____ עראמין
  4. _____ עראמין
- ע"י ב"כ עו"ד לאה צמל, גאדה חליחל ואח'

נגד

הנתבעת

משרד הבטחון – מדינת ישראל
 באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים
 ע"י ב"כ עו"ד רם צביאלי

מיני-רציו:

* בימ"ש פסק כי המדינה אחראית בגין רשלנות למותה של המנוחה, שעזבונה הוא התובע 1, שנגרם כתוצאה מפגיעת קליע גומי שנורה על ידי שוטרי מג"ב.

* נזיקין – אחריות – אחריות המדינה

* נזיקין – אחריות – המדינה

* נזיקין – אחריות – בחינתה

* נזיקין – אחריות – הטלתה

* ראיות – מימצאים – קביעתם

עסקינן בתביעת התובעים נגד המדינה בטענה כי המנוחה, שעזבונה הוא התובע 1, (להלן: המנוחה), אחראית למותה מאחר שנפגעה בראשה מכדור גומי אשר נורה ברשלנות ותוך הפרת חובה חקוקה על ידי שוטרי מג"ב שהיו בפעילות בכפר ענתא באותה עת. הדיון נסב אודות שאלת האחריות בלבד.

בימ"ש המחוזי קיבל את התביעה ופסק כי:

אין לקבל את גרסת התביעה לפיה המנוחה נורתה בראשה בטווח של מטרים ספורים על ידי כוח מג"ב שנע ברחוב בו הלכה, בדרכו לתוך הכפר ענתא. אלא שאין במסקנה זו כדי לסתום את הגולל על התביעה ויש מקום להמשיך ולבחון האם על יסוד התשתית העובדתית הכוללת דין התביעה להתקבל. זאת, הן מאחר שמדובר במקרה טרגי ביותר המחייב בחינת כל חומר הראיות ומיצוי מלוא הפוטנציאל שבו, גם אם קשה לתת אמון בעדויות עדי התביעה הן מאחר שראיות התביעה הן בעיקר של חברותיה של המנוחה, שעברו חוויה קשה כשהיו עדות לפציעתה והן מאחר שעיקר האינפורמציה והראיות מצויות בידי הנתבעת.

בחינת הראיות מעלה כי שני חיילים מכוח מג"ב ירו כדורי גומי לעבר מידי האבנים באזור בית הקברות בכפר. הירי בוצע מחוץ לגיפ ומתוכו. במאזן ההסתברויות בשים לב למכלול הנתונים ולחומר הראיות,

האפשרות שהמנוחה נפגעה מקליע גומי שנורה על ידי החיילים במסגרת הירי לעבר מידי האבנים באזור בית הקברות מסתברת הרבה יותר מן האפשרות שהמנוחה נפגעה מאבן. המסקנה, לפיה המנוחה נפגעה מקליע גומי שנורה על ידי כוח מג"ב, משמיעה כי הירי שפגע בה נעשה ברשלנות או תוך הפרת הוראות הפתיחה באש. המנוחה הלכה ברחוב שממנו לא היה ידוי אבנים כלפי כוח מג"ב ולא היתה כל סיבה נראית לעין לירות לכיוון זה. לא נטענה כל טענת הגנה שבאה לשלול את אחריותה של הנתבעת ברשלנות או בהפרת חובה חקוקה אם יימצא כי קליע גומי הוא שפגע במנוחה. לפיכך, מותה של המנוחה כתוצאה מפגיעת קליע גומי שנורה על ידי שוטרי מג"ב מקורו ברשלנותה של הנתבעת.

החלטה

עראמין נולדה ביום 23.4.1996 ונפטרה ביום 18.1.2007. היתה ילדתם השלישית של _____ ו_____ והתגוררה עם משפחתה בכפר ענתא. ביום 16.1.2007 בסביבות השעה 09:00, יצאה _____ מבית הספר לבנות בכפר ענתא, בו למדה בכיתה ה', יחד עם אחותה _____ ושתיים מחברותיה, _____ סלאמין ו_____ קווידר. ארבע הילדות קנו ממתקים בחנות מכולת סמוכה. כאשר פנו ללכת לביתן, נפגעה _____ בראשה מחפץ קשה וקשה ונפלה ארצה. _____ הובהלה לבית החולים מקאסד ומשם לבית החולים "הדסה" עין כרם, ולאחר יומיים נפטרה כתוצאה מפציעתה הקשה. לפני מתבררת תביעה שהגישו עזבונה של _____, הוריה ואחותה _____ נגד מדינת ישראל לתשלום פיצויים בגין אחריותה למותה של _____. התובעים טוענים, כי _____ נפגעה בראשה מכדור גומי אשר נורה ברשלנות ותוך הפרת חובה חקוקה על ידי שוטרי מג"ב אשר היו בפעילות בכפר ענתא באותה עת. הנתבעת טוענת, לעומת זאת, כי _____ נפגעה שנזרקה לעברה, ולחלופין, אם ייקבע כי נפגעה מכדור גומי, שאין המדובר בירי בנסיבות המקימות אחריות בנוזקין.

ב"כ הצדדים הסכימו כי בשלב זה תינתן החלטה בשאלת האחריות. עוד הוסכם, כי אם ייקבע כי הנתבעת אחראית למותה של _____ יוגשו תחשיבי נזק בנוגע לנזקי העזבוני וייקבע האופן שבו יתברר נזקה של _____, התובעת 2, אשר טרם התגבש (עמ' 164 לפרוטוקול). המומחה מטעם בית המשפט, ד"ר רמי אהרונסון, קבע בחוות דעתו מיום 19.5.09, כי ל_____ נכות נפשית זמנית בשיעור של 60% וקיים הכרח שתקבל טיפול נפשי בתדירות של לפחות פעמיים בשבוע למשך שנתיים, מלווה בייעוץ להורים. עוד קבע, כי בתום התקופה יבוצעו בדיקה נוספת והערכה מחודשת, בדבר הצורך בהמשך טיפול וביחס לשאלה האם נותרה נכות צמיתה.

הרקע העובדתי

1. נביא להלן את העובדות הצריכות לענין – ראשית נבחן את קורותיה של _____ ואת קורותיו של צוות מג"ב על גבי ציר הזמן, ולאחר מכן את זירת ההתרחשות.

ענייננו באירועי יום ה-16.1.2007 בשעות הבוקר בכפר ענתא. ___ ו ___ למדו באותה כיתה בבית הספר לבנות בכפר ענתא (עדות האב, בעמ' 45, שורות 14-15). בית המשפחה נמצא במרחק חמש עד עשר דקות הליכה מבית הספר (עדות האם, בעמ' 30, שורה 5). התקופה היתה תקופת בחינות, וגם באותו יום התקיים מבחן בבית הספר, אשר הסתיים בשעה 09:00 (עדות המורה ראדה מחמוד יוסף עליאן (להלן: **המורה**) בעמ' 37, שורות 28-30). כשהסתיים המבחן, יצאו ___ ואחותה ערין (התובעת 2 – להלן: ___) מבית הספר עם חברותיהן ___ סלאמין (להלן: ___) ו ___ קווידר (להלן: ___) וקנו ממתקים בחנות המכולת שנמצאת מעבר לכביש. כאשר פנו ללכת לביתן (או לבית חברתן ___), במורד הרחוב, נפגעה ___ בראשה ונפלה. השעה היתה 09:15 לערך (מוצג 6 - הודעת ____, בשורה 9; מוצג 7 - הודעת ____, בשורה 3; עדות ____, בעמ' 24, שורה 29; עדות ____, בעמ' 35, שורה 7; עדות המורה, בעמ' 38, שורה 10 – **בקיורב בשעה 09:15 הילדה נפגעה ופחות מחצי שעה כבר היינו במוקאסד**); ועדות אביה של ___ (התובע 3) בעמ' 41, שורה 18, לפיה קיבל הודעה בטלפון על פציעתה של בתו בסביבות 09:20-09:30). ___ הובהלה לבית החולים מוקאסד במכונית פרטית, ושעת הגעתה לחדר המיון היתה 09:53 (מוצג 1). בשעה 10:50 הוזמן אמבולנס לשם העברתה לבית החולים "הדסה" (מוצג 2), והיא התקבלה בבית החולים "הדסה" עין כרם, ביחידת הטראומה, בשעה 11:40 (מוצג 3).

2. באותו יום הוטל על צוות מג"ב מפלוגה מ"א של חטמ"ר (חטיבה מרחבית) איו"ש (אזור יהודה ושומרון), שכלל מפקד - ___ עאמר (להלן: ___), נהג - ___ גדיר (להלן: ___) ושני לוחמים - ___ בורובינסקי (להלן: ___) ו ___ אביסידריס (להלן: ___), לאבטח מתוך הכפר ענתא את עבודות הבניה בגדר ההפרדה, שבוצעו בסמוך, ולמנוע ידוי אבנים ושיבוש העבודה. הכפר ענתא שוכן מחוץ לגבול המוניציפאלי של ירושלים ונמצא באחריות צה"ל. ביום 14.1.07 חבר מפקד הצוות ויסאם לכוחות צה"ל במחנה רמה וקיבל מן המ"פ שם תדריך על "**השטח ואופן העבודה**" (מוצג 18, הודעת ___ מיום 21.1.07, בעמ' 1, שורות 11-21). ___ וצוותו היו אמורים לאבטח את עבודות הבניה כאמור במשך חמישה ימים (מיום א', 14.1.07, ועד יום ה').

ביום 16.1.07 בוצעה הפעילות הראשונה (והאחרונה) של הצוות בפיקודו של ויסאם בכפר ענתא. בשעה 07:30 יצא הצוות למחנה רמה, ובהיעדר קצין במקום, דיווח ויסאם על הכניסה לכפר ענתא לסמב"צים. בשעה 08:20 פגש הצוות במחסום חיזמה בכוח של מג"ב עוטף ירושלים בפיקודו של הקצין התורן ___ פארס וגם לו הודע על כניסת הכוח לכפר (שם, בשורות 30-41). הצוות נכנס לכפר ענתא בגי"פ שמספרו 61120. גי"פ שני נתקע ולא נכנס כלל לכפר (עדות ויסאם, בעמ' 74, שורה 9; בעמ' 83, שורות 4-16). הכוח נכנס לכפר ענתא בשעה 08:30-08:40 (הודעת ___ מיום 21.1.07, בעמ' 1, שורה 48; מוצג 19, הודעת יוסי מיום 10.7.10, בשורה 16: "**בסביבות השעה**

08:30 לערך נכנסנו לכפר ענאתה... ("). ___ ישב בגיפ ליד הנהג מחמוד, ושני הלוחמים ___ ו___ ישבו מאחור. בכפר ענתא ישנן שתי נקודות תצפית מהן ניתן לפקח על העבודות בגדר ההפרדה ולאבטח אותן – מאחורי בית הספר לבנים ומעל בית הקברות. מאחר שהכוח נכנס לכפר בגיפ אחד, היה עליו גם לנוע הלך וחזור בציר בין שתי נקודות התצפית (בלשונו של ___ "לגהץ" את הציר, בעמ' 73, שורה 27; או: לעשות "וישים", בעמ' 76, שורה 6; בעמ' 130, שורה 10). במהלך תנועת הגיפ בכפר בין שתי נקודות התצפית נזרקו עליו אבנים וחפצים שונים על ידי תושבי המקום, ובתגובה עשו אנשי הצוות שימוש באמצעים לפיזור הפגנות – אלפ"ה – מסוג רימוני הלם, רימוני גז וכדורי גומי. התובעים טוענים, כי אחד מכדורי הגומי שנורו פגע ב___ וגרם למותה. על כך להלן בפרוט. בשלב מסויים ביקש ___ מן המפקד התורן ___ ממג"ב עוטרף ירושלים אישור לצאת מהכפר. זאת, לאחר שראה שבגדר ההפרדה לא מתבצעות עבודות באותו יום ונתקל בידויי אבנים חוזרים. **"ראיתי שאין פועלים על הגדר וביקשתי ממופיד שאם אין פועלים על הגדר אני מבקש לצאת מהכפר כי אני סתם חוטף אבנים"** (הודעת ___ מיום 21.1.07, בעמ' 2, שורות 39-43; הודעת ויסאם מיום 10.7.07, בעמ' 2, שורות 43-46; עדות ___ בעמ' 73, שורות 17-26). באותו שלב קרתה גם תקלה בגיפ והוא החל לקרטע. הצוות יצא מן הכפר בשעה 10:00 לכיוון מחסום חיזמה (מוצג 19, הודעת יוסי מיום 23.1.07, בשורות 10-11: **"השעה שנכנסנו לכפר היתה בסביבות שעה 08:30 לערך ובשעה 10:00 היינו כבר חזרה במחסום חיזמה"**; עדות ___, בעמ' 112, שורות 16-20).

סיכומה של נקודה זו. מבחינת ציר הזמן, כוח מג"ב היה בכפר ענתא בין השעות 08:30 עד 10:00. במהלך שהותו בכפר נתקל הכוח בהפרות סדר שכללו, בין היתר, זריקת אבנים. הכוח הגיב באמצעים שונים ובהם כדורי גומי. ___ יצאה מבית הספר לבנות בשעה 09:00 ונפגעה בראשה בסביבות השעה 09:15. היא פונתה מן הכפר אלתר ובשעה 09:53 התקבלה בבית החולים מקאסד.

3. נעבור לתיאור זירת ההתרחשות. ענייננו בכפר ענתא. לבית המשפט הוגשו צילומים וסרטון וידאו קצר שצילם האב במקום (מוצג 12), וכן תצלום אויר של הכפר (מוצג 29); העדים ערכו שרטוטים חופשיים של נקודות הציון הרלבנטיות (נספחים להודעות ויסאם ויוסי; וראו גם: 1/ג, 2/ו-ת/5); נערכו עם העדים שחזורים שתועדו במצלמת וידאו (מוצג 22); ובית המשפט ערך ביקור במקום ביום 20.1.10 (פרוטוקול הביקור, בעמ' 51-52).

על יסוד כל אלה מצטיירת תמונת הדברים כדלקמן: גיפ מג"ב נכנס לכפר ענתא דרך מחסום חיזמה בכיוון כללי ממזרח למערב, מענתא הנמצאת בירידה לכיוון דחיית אל סאלם, כלפי מעלה. לאורך ציר התנועה של הגיפ בכפר, משני צידיו, נמצא מתחם

בתי הספר: בית הספר לבנות - משמאל בכיוון התנועה, בכיוון דרום-מערב; ובהמשך, ממול, בית הספר לבנים שהוזכר לעיל - מימין בכיוון התנועה, בכיוון צפון-מערב. ביתר פירוט, בראש הדרך המשמשת לכניסה לכפר ותוך פניה קלה שמאלה (לכיוון דרום-מערב), מצויה מעין כיכר (שטח סלול רחב) שבמרכזה אי תנועה צר הנראה בצילומים. צפונית-מזרחית לכיכר נמצא בית קברות. ממזרח לכיכר יוצאות שתי דרכים החובקות את אזור בית הקברות (כזכור, מאחורי בית הספר לבנים ומעל בית הקברות נמצאות שתי נקודות התצפית על גדר ההפרדה, שביניהן היה על הכוח לנוע). באופן זה, אם כן, באותו מקום מצוי מעין מזלג בעל שלוש שיניים: האחת - דרך הכניסה לכפר; ומאחורי בנין המצוי בראשה, מצפון, שתי שיני המזלג הכולאות את בית הקברות. בית הקברות מצוי באזור מוגבה במידת מה מן הכיכר ומוקף מעין חומה המתנשאת ממפלס הרחוב למפלס הקברים ומחברת ביניהם. חומת בית הקברות פונה לכיכר. בהמשך בכיוון צפון-מערב מצוי בנין העיריה ובהמשכו – לאחר מבנים נוספים – בית הספר לבנים. מול בנין העיריה, בעברה השני של הכיכר מצוי בית הספר לבנות. בחלק המערבי של הכיכר, בצד הצפוני של הכביש (מימין לכיוון התנועה), מצויה ערוגה אליפטית ממנה יוצאת דרך נוספת בכיוון צפון.

____ וחברותיה יצאו מבית הספר לבנות דרך שער אחורי הנמצא לפני הכיכר, ברחוב העולה אליה (שדרכו נכנס הגייפ לכפר), ונכנסו למכולת הנמצאת ממול. כאשר פנו לשוב לביתן כשגבן לכיכר, נפגעה ____, בראשה, מאחור. סמוך למקום נפילתה מוצבת כיום אנדרטת זכרון קטנה. הצדדים חלוקים ביניהם אם מיקום האנדרטה מציין את מקום הפגיעה המדויק, כגרסת הנתבעת, או שמא אירעה הפגיעה מטרים ספורים "גבוה" יותר במעלה הרחוב, כגרסת התובעים. אין המדובר במחלוקת משמעותית, ולצורך דיונו יש להתייחס למקום הפגיעה כמקום מוסכם. בקצה הרחוב מצידה של המכולת, מצוי עמוד חשמל הנזכר בעדויות.

סיכומה של נקודה זו. כוח מג"ב נע הלך וחזור בציר בין שתי נקודות התצפית על העבודות בגדר ההפרדה: האחת, מאחורי בית הספר לבנים; והשניה, מעל בית הקברות (שתיהן בכיוון צפון-מערב). הוא נכנס לכפר מכיוון מחסום חיזמה ממזרח למערב ויצא באותה דרך. ענייננו יתמקד באירועים שקרו בשטח – הלא גדול – של הכיכר (במיוחד בחלקה המזרחי), בית הקברות ומקום הפגיעה ב____.

שאלת האחריות

4. לאחר שתחמנו את הזירה מבחינת המקום והזמן, נעבור לבחון מקרוב את השאלה האם עלה בידי התובעים להוכיח במאזן ההסתברויות את הטענה ש____ נפגעה בראשה מקליע גומי, או שמא מסתברת יותר גרסת הנתבעת כי החפץ הנוקשה והקהה שפגע בה הוא אבן.

חוות הדעת הפתולוגיות

5. ביום 19.1.07 בוצעה נתיחה חלקית (באזור הראש) של גופת _____ במרכז לרפואה משפטית. את הנתיחה ביצע ד"ר קונסטנטין זייצב, אשר ערך חוות דעת לנתבעת, בנוכחות ובהשתתפות ד"ר חן קוגל, אשר ערך חוות דעת לתובעים.

מסקנתו של ד"ר זייצב בחוות דעתו היתה, כי מותה של _____ נגרם "מנזק חמור למוחון וגזע המוח עם שבר דחוס בגולגולת (בעצם העורף מימין) בעקבות חבלה קהה, קרוב לוודאי ישירה (מכה), בראש. החבלה נגרמה באמצעות חפץ נוקשה וקהה ולא ניתן לשלול מנגנון של פגיעת קליע גומי מירי מטווח קצר, או חפץ אחר דומה (נוקשה וקהה). העדר רסיסי עצם מאזור השבר הדחוס בעצם העורף מימין (ראה סיכום נתונים רפואיים) אינו מאפשר לקבוע מנגנון מדויק של החבלה".

ד"ר קוגל מצא, במיוחד בהתבסס על בדיקות ה-C.T., כי השבר בעצם העורף מימין הוא דחוס ושקוע לעומק של 1 ס"מ ובעל צורה כמעט מעוגלת. לפיכך, מדובר בשבר שנוצר מעצם מוגבל היטב בעל אנרגיה רבה. מבין שני האלמנטים האפשריים בזירה – קליע גומי או אבן – הגיע ד"ר קוגל למסקנה, כי סביר יותר שקליע גומי גרם לשבר. זאת, בשל מבנהו המעוגל של השבר ועל בסיס ההנחה שעוצמת הפגיעה המקומית גרמה לשבר "לעקוב" אחר צורת הכלי הפוגע. ד"ר קוגל נתן דעתו לכך שקוטר השבר גדול מקוטר קליע גומי, ואולם לדעתו "היות שאין מדובר בפגיעה חודרת, אלא 'קריסה' של קטע עצם כלפי פנים, הדבר אפשרי ואף שכיח". וכך מסכם ד"ר קוגל: "שבר כפי שתואר נגרם מחבלה קהה ישירה בעצם נוקשה ומוגבל היטב. השבר אינו מתאים לממצאים הנגרמים בנפילה לאחור על הקרקע, לירי קליע מתכתי של נק"ל, או להתפוצצות רימון הדף. מתוך תיאור האירועים בזירה עולה כי שני העצמים שהיו יכולים לגרום נזק זה הם קליע גומי שנורה או אבן שנזרקה לראשה של המנוחה. לא ניתן לקבוע בוודאות איזו מבין האפשרויות היא זו שגרמה לשבר, אך סביר יותר שמדובר בקליע גומי".

6. בחקירתו הנגדית הסכים ד"ר קוגל, כי לא ניתן לומר ש"קליע גומי נורה בעוצמה גבוהה יותר מזו של אבן" בכל רגע נתון ובכל מרחק ממקום הפגיעה, שכן "אבן שמיודה יכולה להיות באותו מהירות של קליע שנורה אחרי מרחק מסויים" (פרוטוקול מיום 14.3.10, בעמ' 150, שורות 29-30). ד"ר קוגל התייחס גם להבדל בין קוטר השבר (2.6 X 2.4) לבין קוטר הקליע (1.8 ס"מ). ואלה דבריו: "השבר בד"כ כפי שאומרת הספרות עוקב בצורתו וגם בגודלו אחר העצם הפוגע. אבל במקרה שלנו היה שיער והספרות אומרת בספרו של נייט, שאומר (קורא באנגלית ולאחר

מכן מתרגם בתרגום חופשי) שבזמן שיש שיער אז אפקט השיכוך או הריפוד של הקרקפת בשיער יכול להוסיף מספר מילימטרים לקוטר של השבר הדחוס הנגרם על ידי פטיש בהשוואה למידות האקטואליות היינו לקוטר האמיתי של הפטיש... יש כאן הפרש של 6 מ"מ בערך אבל הדבר יכול להיות. כי זה לא הולך שהקליע חודר כמו קליע רגיל, אלא זה קליע שנותן חבלה קהה ולכן הדפנות באזור הקליע קורסות פנימה ולכן אתה יכול למצוא משהו יותר גדול. גם אם פגעת בעצם חשופה, ובוודאי אם יש את אפקט הריפוד. אפשר לראות זאת גם בתמונה שמראה איך המקום שהעצם פגע בו הוא במקום קטן יותר אבל הקריסה היא במקום גדול יותר. מפנה לספר" (פרוטוקול מיום 14.3.10, בעמ' 152, שורות 1-6, 10-15).

לעומת זאת, ד"ר זייצב הטעים, כי ככל שעוצמת הפגיעה בגולגולת חזקה יותר, חייבת להיות התאמה בין צורת השבר ובמיוחד גודלו לבין נתוני החפץ הפוגע. ד"ר זייצב הסכים, כי גם על פי הספרות המקצועית השבר יכול להיות גדול יותר מהעצם הפוגע, אך זאת במספר מועט של מ"מ ולא בשמונה מ"מ, כפי שקיים בענייננו. נתיחתה של ___ היתה אמנם הנתיחה הראשונה שביצע ד"ר זייצב ביחס לאפשרות פגיעה מקליע גומי, אך לדבריו גם בספרו של Knight (Forensic Pathology), אשר העמודים הרלבנטיים מתוכו הוגשו לבית המשפט (מוצג 30), מדובר בתוספת של "a few millimetres" (בעמ' 184) כתוצאה מ"קריסת" העצם (בעמ' 155, שורות 14-16). ד"ר זייצב הסכים לסברתו של ד"ר קוגל, כי "ריפוד" יכול לגרום להרחבת השבר, ואלה דבריו: "כשהקליע פוגע באיזושהי מטרת ביניים, או שזה שיער או שזה עובי של קרקפת אז האנרגיה יכולה לרדת וזה גורם לשבר קצת יותר רחב" (בעמ' 155, שורות 26-27). ואולם, ד"ר זייצב הוסיף, כי "אם האנרגיה יורדת באופן משמעותי זה לא גורם לשבר דחוס ובמקרה שלנו ראינו לפי מבנה השבר שהעוצמה היתה בכוח יחסי רב כי רסיסי השבר נכנסו לתוך הגולגולת לעומק 1 ס"מ כלומר העוצמה היתה חזקה. ז"א הריפוד לא כ"כ השפיע והשערות של הילדה לא כ"כ השפיעו על ירידת האנרגיה הקנטית של הקליע או חפץ אחר שפגע בראש" (פרוטוקול מיום 14.3.10, בעמ' 156, שורות 5-9). לסיכום, גם לאחר השוואת גודל השבר בגולגולת וגודל הקליע דבק ד"ר זייצב בחוות דעתו ואמר, כי אינו יכול לשלול פגיעה מקליע גומי או מחפץ אחר הדומה לקליע גומי (פרוטוקול מיום 14.3.10, בעמ' 154, שורות 9-10).

סיכומה של נקודה זו. חוות הדעת הפתולוגיות אינן יכולות להנביע, כשהן לעצמן, מסקנה בשאלה איזו מן האפשרויות – האפשרות ש ___ נפגעה בראשה מקליע גומי או אפשרות הפגיעה מאבן – מסתברת יותר. לפיכך, לא ניתן לקבוע על יסודן בלבד

ממצא עובדתי בשאלה מה גרם למותה של _____, פגיעת קליע גומי או פגיעת אבן. יש לעבור, אפוא, לבחינת יתר הראיות שהובאו.

גרסת עדי התביעה

7. כזכור, _____ יצאה מבית הספר עם אחותה _____ וחברותיה _____ ו____. שלושתן העידו בבית המשפט (מ) _____ ומ_____ נגבו גם הודעות במשטרה בסמוך לאירוע – מוצגים 6 ו-7 בהתאמה). גרסתן של השלוש היתה, כי לאחר שסיימו לקנות ממתקים בחנות המכולת שמול השער של בית ספרן ופנו להמשיך בהליכה במורד הרחוב, ראו גיפ צבאי נוסע ברחוב לכיווןן, כלפי מעלה. הגיפ נעצר בקצה הרחוב וממנו נורתה _____ בלשונה של _____: "כאשר הגיפ נסע היה כאן עמוד חשמל והוא עצר לידו, שמעתי קול של משהו פתאום, ואז סובבתי את הראש וראיתי את _____ נופלת על הרצפה. לאחר ש _____ נפלה הם נסעו, הגיפ המשיך לנסוע למעלה" (בעמ' 27, שורות 28-30). בלשונה של _____: "...באותו רגע שרצינו להתרחק מהצבא, ראינו שהצבא נוסע לכיוון ההליכה שלנו. מולנו. מרגע שראינו שהם מתקרבים אלינו רצינו לברוח מהמקום שהם מתקרבים אליו שזה המקום שאנחנו נמצאים בו, רצינו להתרחק מהמקום שאנו בו, פתאום ראינו את _____ נופלת" (בעמ' 33, שורות 13-17; וראו גם עדותה של _____ בעמ' 35, שורות 9-11). לדברי העדות, המרחק בין הגיפ לבינן בעת ש _____ נפגעה היה קטן מאוד (לדברי _____, שלושה מטרים (בעמ' 25, שורה 14); לדברי _____, "המקום שהגיפ עמד זה היה ליד המכולת שקנינו ממנה, קצת רחוק ממנה. אנחנו היינו ליד חנות אלומיניום, ברזלים" (בעמ' 33, שורות 28-29); לדברי _____, שלושה מטרים (בעמ' 35, שורות 13-14). תיאור דומה בא מפיו של _____ אבו הניה, מוכר הבייגלה, שעמד במורד הרחוב (בעמ' 20).

8. גרסת עדי התביעה, לפיה גיפ מג"ב עלה במעלה הרחוב בו הלכו _____ וחברותיה, חלף על פניהן, נעצר בסמוך אליהן ומתוכו נורתה _____ בראשה מטווח של מטרים ספורים, אינה מיישבת עם דבריהם של עדי ההגנה, כפי שיובאו להלן, ואף לא עם ההגיון, השכל הישר והטבע האנושי. לא ניתן לקבל גרסה לפיה חיילי מג"ב ירו ב _____ בראשה ממרחק של מספר מטרים, סתם כך, כפי שהעידו עדי התביעה. כמו כן, על פי עדויות שוטרי מג"ב, הגיפ נסע במעלה הרחוב בו נפגעה _____ רק פעם אחת, כאשר הכוח נכנס לכפר ענתא בשעה 08:30. לאחר מכן נע הגיפ בין שתי נקודות התצפית על העבודות בגדר ועבר באותו רחוב פעם נוספת, בשעה 10:00, עת הכוח יצא מן הכפר. באותה שעה היתה _____ כבר בבית החולים מקאסד. נראה, אפוא, כי יש לדחות בשתי ידיים את הגרסה לפיה _____ נורתה בראשה בטווח של מטרים ספורים על ידי כוח מג"ב שנע ברחוב בו הלכה, בדרכו לתוך הכפר ענתא.

השאלה היא האם יש במסקנה זו כדי לסתום את הגולל על התביעה ולהביא לדחייתה, או שמא יש להמשיך ולבחון האם על יסוד מכלול הראיות ובהן עדויות ההגנה, ניתן לקבוע בכל זאת ש _____ נפגעה מקליע גומי שנורה לכיוונה על ידי שוטרי מג"ב בשוגג וברשלנות. בהקשר זה נאמרו ב-ע"א [6380/05 \(י-ם\)](#) כהן נ' ישראל פט תעשיות 1972 בע"מ [פורסם בנבו] (מיום 19.12.05) הדברים הבאים: "תובע המביא גרסה בדויה לבית המשפט, איננו זכאי לכך שבית המשפט יכריע את הדין לטובתו על-פי תשתית עובדתית אחרת, שהתבררה מן הראיות. אכן, לעתים הדבר אפשרי ובידי בית המשפט נתון שיקול הדעת אימתי לעשות כן, אלא שיש לאזן אפשרות זו עם זכויות הצדדים האחרים ולנקוט בה כאשר לא עלול להיגרם עוול או עיוות דין לנתבעים". ב-ע"א [6499/05 \(י-ם\)](#) גנים נ' אברהם רובינשטיין ושות' בע"מ [פורסם בנבו] (מיום 15.10.06) התווה בית המשפט, ביתר הרחבה, אמות-מידה להפעלת שיקול דעת זה: "מקובל עלינו כי נתבע שהתגונן כנגד גרסה עובדתית מסוימת והצליח להדוף אותה, עשוי להימצא זכאי לכך שבית המשפט יימנע מלהכריע את הדין כנגדו על יסוד גרסה עובדתית שונה, שהתגלתה מתוך חומר הראיות חרף התכחשות התובע לה. זכאות זו ניתנת לעיגון בדוקטרינות משפטיות שונות, בהן עקרון תום הלב... יחד עם זאת, וחרף החשיבות של כל אותם שיקולים, אין בנמצא פתרון יחיד וגורף למצב בו ניתוח חומר הראיות חושף עובדה מוכחת, המיטיבה עם התובע, אף כי אינה תואמת את גרסתו שלו. כמשקל נגדי לאינטרסים העשויים להיפגע כתוצאה מביסוס פסק הדין על עובדה שכזאת ניצב אינטרס חשוב לא פחות של גילוי האמת והתאמת ההכרעה השיפוטית למציאות. בידוע כי: 'המערכת המשפטית משתדלת היא להתאים, ככל האפשר, את עקרונותיה לאמת שבמציאות, והרשות השיפוטית מיישמת את דרכי בירורה כדי להגיע במידה מרבית לבירורה של האמת העובדתית' (בג"ץ [152/82 אלון נ' ממשלת ישראל, פ"ד לו\(4\)](#) 449, 471).

האיזון בין האינטרסים הנוגדים הללו איננו קבוע מראש אלא הנו תלוי הקשר. על פי רוב, האיזון מושג באמצעות מבחן התולה עצמו במידת ההפתעה של הגרסה החדשה, וכפועל יוצא במידת הפגיעה בנתבע כתוצאה מההסתמכות עליה. כאשר הגרסה המאומצת בפסק הדין היתה ידועה לנתבע, ואף עלתה במהלך המשפט, גם אם לא מפי התובע, עשוי בית המשפט לומר כי הנתבע התגונן, או למצער ידע שעליו להתגונן, גם כלפיה, ולפיכך ביסוס פסק הדין עליה אינו גורם לו עוול או עיוות דין...". (וראו גם: יעקב קדמי על הראיות חלק רביעי 1911 (מהדורה משולבת ומעודכנת, 2009)).

לאחר שבחנתי את עניינינו באספקלריה של אמות המידה שהותוו לעיל, הגעתי לכלל מסקנה כי יש מקום להמשיך ולבחון האם על יסוד התשתית העובדתית הכוללת שנפרשה לפניי דין התביעה להתקבל. ראשית, המדובר לכל הדעות במקרה טראגי ביותר - מותה של ילדה בת 10, אשר ביקשה לשוב הביתה מבית הספר, כמו

חברותיה, אך איתרע מזלה וחייה קופדו באחת. תוצאה קשה זו מחייבת את בית המשפט לבחון את כל חומר הראיות ולמצות את מלוא הפוטנציאל שבו, גם אם קשה לתת אמון בעדויות עדי התביעה. **שנית**, ראיות התביעה בעיקרן הן עדויותיהן של חברותיה של _____, בנות גילה, אשר עברו חוויה קשה כשהיו עדות לפציעתה. עדויותיהן מושפעות בוודאי מעוצמת הזעזוע שחוו. כך, למשל, ניתן להסביר את גרסתן בדבר מיקום הגייפ במעלה הרחוב, במרחק של מטרים ספורים ממקום הפגיעה ב____. **שלישית**, בענייננו, עיקר האינפורמציה והראיות מצויות בידי הנתבעת. שוטרי מג"ב ביצעו בכפר ענתא פעילות שיטור. מדובר בארבעה שוטרים אשר נמצאו במקום בתפקיד ואשר מסרו את גרסתיהם לאירוע בהזדמנויות שונות: לפני מפקדיהם, במשטרה ובבית המשפט. לפיכך, יש לבחון שמא יש בעדויותיהם של אלה כדי לבסס במאזן ההסתברויות את אחריות הנתבעת.

גרסת עדי ההגנה

9. לפני שאעבור לבחינה מקרוב של עדויותיהם של השוטרים שהיוו את צוות המשימה בכפר ענתא ביום האירוע – ויסאם המפקד, מחמוד הנהג, והלוחמים _____ ו_____ – יש מקום לומר מספר מילים ביחס ל"מעטפת" כוחות הבטחון באזור. הכפר ענתא מצוי באזור יהודה ושומרון בגזרה הנושקת לגזרת עוטף ירושלים. אבטחת העבודות בגדר ההפרדה המוקמת בסמוך מוטלת על גזרת עוטף ירושלים וגזרת איו"ש במקביל, משני צידי הגדר. כפי שאמר בעדותו נצ"מ ניסים אדרי, שהיה מפקד מג"ב עוטף ירושלים בתקופה הרלבנטית: **"אנו לא אמורים לקבל דיווח מהצבא. לא אמורים לקבל דיווחים שוטפים אלא אם יש אירועים חריגים... אירוע חריג שקורה בגזרה שנושקת לעוטף ירושלים יש דיווח חמ"לים בין הגזרות וזה נעשה... עובדתית קיבלנו את הדיווח על האירוע החריג מכיוון שאנו עובדים מצד אחד והם עובדים מהצד השני וזה בגבול הגזרה ממש, קיבלנו את הדיווח שהיתה תלונה מצד תושבי ענתא שנהרגה ילדה ומטבע הדברים עשינו בדיקה אם היה ארוע מבחינתנו ומבחינת הכוחות שהיו שם, יידענו אחד את השני"** (בעמ' 69, שורות 6-7, 9-10, 26-29).

הצוות שפעל בכפר ענתא ביום האירוע השתייך לחטיבה המרחבית של מג"ב באיו"ש, שבסיס הקבע שלה בחברון, אשר נקראה לביצוע משימות במקומות שונים בגזרת איו"ש. שמו של מפקד הפלוגה אליה השתייך הצוות הוא שאדי. ביום 16.1.07 דיווח ויסאם על האירוע למ"פ שאדי, אשר ביצע תחקיר בעל פה (הודעת ויסאם מיום 21.1.07, בעמ' 5, שורות 20-21). בהמשך נעשה תחקיר גם על ידי מפקד המרחב, הממ"ר שלומי אבן פז. לדברי ויסאם, **"חייב להיות סיכום של התחקיר"** (בעמ' 78, שורה 27). עוד יש להזכיר בהקשר זה את האמור במזכר המחלקה לחקירות שוטרים (מח"ש) מיום 18.1.07 (חלק ממוצג 4), לפיו התבצע תחקיר של האירוע על ידי מג"ב

איו"ש, וכן את עדותו של __, לפיה נעשה תחקיר בכתב בבסיס הקבע (בסיס האם) מספר ימים לאחר האירוע (בעמ' 135, שורות 3-10). כאמור, משימת אבטחת הגדר באזור הכפר ענתא הוטלה על צוות שוטרי המג"ב על ידי צה"ל. ויסאם התייצב במחנה רמה וקיבל מן המ"פ הצה"ל שם – בשם אלי – תדריך ביום 14.1.07. יתכן כי המדובר בחטמ"ר בנימין (ראו עדות נצ"מ ניסים אדרי, בעמ' 72, שורות 15-18). לדבריו של ויסאם, לא דיווח למ"פ הצה"ל על האירוע בכפר ענתא "וזה טעותי היחידה" (הודעת ויסאם מיום 21.1.07, בעמ' 5, שורה 17). עוד יש להזכיר את מג"ב עוטף ירושלים, שעומו תואמה הכניסה לענתא במחסום חיזמה. __ הזכיר את שמו של הקצין התורן __ פארס: "פארס שייך למג"ב עוטף ירושלים ואנו למג"ב שטחים. אני עובד בגזרה שלו בתוך הכפר והוא לא יכול להיכנס לשם ולא יכול לעשות כלום. מחובתי לדווח לו כניסה ויציאה ושידע מה קורה בשטח" (בעמ' 82, שורות 12-14). עם __ תואמה הכניסה לענתא בבוקר האירוע, במחסום חיזמה, וכן היציאה מהמקום בשעה 10:00, כאשר ויסאם נוכח שלא מתבצעות עבודות בגדר, הגיפ אינו תקין והוא "חוטף" אבנים (בעמ' 83, שורות 23-24; עמ' 91, שורות 4-6).

התמונה המצטיירת מן המקובץ היא, כי האירוע בכפר ענתא ביום 16.1.07 נשלט ברמה העקרונית על ידי שלוש מערכות פיקוד: מג"ב איו"ש אליו השתייך הצוות; יחידה צה"לית אליה סופח הצוות לצורך ביצוע משימת האבטחה; ומג"ב עוטף ירושלים אליו חבר הצוות ביום האירוע. אציין, כי מיפוי "עץ הפיקוד" התקבל לאחר צירופן של כל הראיות והעדויות כחלקי תצרף, ולבית המשפט לא הובא אף לא עד אחד שיכול היה למסור תמונת מצב כוללת ובהירה. כך, נצ"מ __ אדרי הוזמן לעדות לשם ענין אחר; המ"פ __ שהיה מפקדם הישיר של אנשי הצוות ואף ביצע תחקיר של האירוע בתכוף לו לא הוזמן לעדות; הוא הדין בקצין __ שקיבל דיווחים בזמן אמת מאנשי הצוות ביום האירוע; כמו כן, לא הוזמן איש מחיילי צה"ל שהוזכר לעיל (למשל, המ"פ אלי). זאת, על אף שבהחלטה מיום 21.1.10 (בעמ' 94) התבקש ב"כ הנתבעת לדאוג להזמנתו של "אחד המפקדים הבכירים ממג"ב איו"ש, אשר היו מפקדיהם הבכירים של הכוחות בשטח, קיבלו דיווחים על שאירע, וקיימו תחקיר לאחר מכן". ביום 14.2.10 הודיע ב"כ הנתבעת (בעמ' 101), כי "התבצע תחקיר מבצעי שנמצא במחשב... אבל אין מסמך כזה". באותו יום התייצב לעדות סגן ניצב __ עאמר, קצין האג"ם הנוכחי של מג"ב איו"ש (המשמש בתפקידו חמישה חודשים) אשר העיד כי לא מצא תיעוד אודות תחקיר שנעשה לאחר האירוע (בעמ' 100).

10. זאת ועוד. גם בדיווחים הכתובים בזמן אמת (למשל, ביומני המבצעים) אין כדי לתרום להארת השאלות השנויות במחלוקת. כך, ת/1 הוא דו"ח משימה מיום 16.1.07. לא ברור מי ערך את הדו"ח (על פי האמור בטופס, מדובר בקצין מבצעים של פלוגה מ"א). על פי האמור שם, בוצעה משימה של אבטחת עבודות גדר בכפר

ענתא בין השעות 08:00 עד 10:00. הצוות השתמש באלפ"ה (אמצעים לפיזור הפגנות) נגד מידיי אבנים. "זוהתה פגיעה אחת במקומי (במהלך הפגנה לאחר ידוי אבנים)". התקבל דיווח שילדה פלשתינאית נפצעה עקב ירי גומי, והנושא נמצא בחקירה; ביומן המבצעים של פלוגה מ"א מיום 16.1.07 נרשם (בעמ' 693160) בשעה 09:45, כי ויסאם מדווח שבמהלך הסיור של הצוות בענתא נזרקו לעבר הגייפ אבנים. אין נפגעים ואין נזק. בשעה 11:00 נרשם (בעמ' 693159) דיווח מפי ויסאם, כי הסתיימו הפרות הסדר בכפר ענתא, וכי הצוות עשה שימוש באמצעים הבאים לפיזור הפגנות: 13 – גז, 10 – גומי (המספר אינו ברור), 10 – הלם. שוב, אין נפגעים ואין נזק; ביומן המבצעים של החטיבה (במג"ב איו"ש) (מוצג 24) נרשם בשעה 10:03 דיווח שהתקבל מפלוגה מ"א, כי "במהלך אבטחת עבודות בכפר ענתא ברמאללה נזרקו אבנים לעבר הצוות, קיים שימוש באלפ"ה, א.נ. א.נ. לכוחותינו ולטענת אחד המקומיים נשברה שימשה ברכבו עקב השימוש באלפ"ה". עוד נרשם בצד, כי ההתקהלות פוזרה בשעה 11:00 ללא אירועים חריגים; ביומן המבצעים של מג"ב עוטף ירושלים (מוצג 25) נרשם דיווח של __, בשעה 08:16, על הגעת "שני צוותים של יהודה לעבודות בענתא".

11. כפי שתואר לעיל, צוות מג"ב שנכנס לכפר ענתא נע בין שתי נקודות התצפית (מהתצפית שמאחורי בית הספר לבנים לתצפית שמעל בית הקברות, חזרה לתצפית הראשונה, וככל הנראה משם אל מחוץ לכפר). בתנועתו נתקל הגייפ בידויי אבנים וחפצים שונים (למשל, בקבוקים) והגיב באמצעים לפיזור הפגנות (רימוני הלם, גז וכדורי גומי – "מהקל אל הכבד" – עדות __, בעמ' 84, שורה 20). שני השוטרים שעשו שימוש באמצעים אלה הם המפקד ויסאם והלוחם __, באישורו של __. השימוש באמצעים לפיזור הפגנות נעשה בשני מוקדים: האחד, בסמוך לבית הספר לבנים, באזור התצפית הראשונה, ובכך לא אעסוק; והשני, באזור הכיכר, לכיוון בית הקברות. אקדים ואומר, כי הודעות אנשי הצוות ועדויותיהם אינן עשויות מקשה אחת. גרסתו של כל אחד מהם השתנתה והתפתחה בין המועדים השונים של מסירת ההודעות ובעת העדות בבית המשפט. כמו כן, קיימים הבדלים ממשיים בין התיאורים שנמסרו על ידי כל אחד מהם ביחס לחברו לצוות. כל אלה, לצד חלוף הזמן מאז האירוע ודלות הראיות מזמן אמת, מקשים על התחקות מדוייקת אחר השתלשלות האירועים. אבחן להלן את תיאוריהם של ארבעת אנשי הצוות בכל הנוגע לפרטי הפעילות בכפר ענתא.

12. __ מסר שלוש הודעות, בימים 21.1.07, 23.1.07 ו-10.7.01. בהודעה הראשונה תיאר ויסאם כיצד הצוות תיצפת לעבר הגדר מהתצפית שמאחורי בית הספר לבנים. התלמידים יידו אבנים לעבר הגייפ, אך השוטרים לא הגיבו. הגייפ חזר על עקבותיו, כאשר בית הספר לבנות מימינו, ונתקל בכיכר ב-20 נערים שיידו לעברו אבנים. נעשה

שימוש בירי רימוני הלם וגז, והכוח ביצע פטרול במקום. בהמשך אמר ויסאם, כי בכיכר נעשה שימוש גם בכדורי גומי על ידו (אחד או שניים) ועל ידי יוסי (כשמונה). לדבריו, בכיכר היה הג'יפ ממוקם "בין המיידים מלפנים ובין בתי הספר מאחור" (בעמ' 4, שורה 21). ובהמשך אמר, כי "פרק", היינו ירד, מן הג'יפ, בשני מקומות: האחד – בכיכר, "בכניסה לכפר", וירה בעמידה מאחורי הדלת; והשני – בכניסה לסמטה ליד בית הספר לבנים (בעמ' 4, שורה 45). לאחר השימוש באמצעים בכיכר, חזר הג'יפ לנקודת התצפית הראשונה. במקום נוצרה התקהלות גדולה וידוי אבנים מאסיבי ונעשה שימוש בכל האמצעים, כולל כדורי גומי שנורו על ידי ____ ו ____ . אף זיהה פגיעה באחד המפגינים בשליש התחתון של הגוף. באותו יום ערך ____ שרטוט חופשי של הזירה (בעט ירוק), שכולל סימון של שתי נקודות התצפית, בית הספר לבנות ומולו (מעט מערבה) בית הספר לבנים, וכן ציון ה"כיכר" האמורה בהודעה. בקו מקווקו תיאר ____ את מסלול תנועת הג'יפ. הכיכר סומנה על ידי ____ בקצה הרחוב בו נכנס הג'יפ לכפר (הוא הרחוב בו נפגעה ____), באזור המזלג שממנו מתפצלות הדרכים החובקות את בית הקברות, מול בנין העיריה לערך, כאשר שני בתי הספר נמצאים "מאחור" (ממערב). כאמור, ____ אף אמר כי המדובר בכיכר הנמצאת "בכניסה לכפר". נראה, אפוא, כי בהודעתו הראשונה מיקם ויסאם את השימוש באמצעים לפיזור הפגנות בכיכר, כולל השימוש בקליעי גומי, הן בשרטוט והן במילותיו, בחלקה המזרחי של הכיכר, בראש הדרך המשמשת לכניסה, בסמוך לצומת ממנו יוצאות הדרכים המקיפות את בית הקברות.

בהודעה השניה נמסר תיאור מפורט יותר של הירי לכיוון בית הקברות, תוך שימוש – לראשונה – בתיאור המקום כ"בית קברות". וכך נאמר שם (בשורות 12-40): "בעת שעמדנו במקביל לשער בית הספר לבנות... קיבלתי אבן לקרסול הימני והיתה לנו סכנת חיים ממשית. היו הרבה אנשים 20-30 איש בסמטה ובבית הקברות שיידו לעברנו אבנים. עצרתי את הג'יפ כשהחזית לכיוון בית הקברות וביצעתי ירי אלפ"ה לכיוון המיידים, שימוש בגז מ-203 ראיתי שזה עף יותר מידי אחורה אז החלטתי שאין טעם להשתמש באם-203. זרקתי רימון הלם ורימון גז ואז עליתי לכיוון בית הקברות, ביצעתי במקום סריקה... ומבית הקברות יצאתי ימינה לכיוון ביה"ס לבנים. לאחר היציאה עצרנו ____ זיהה מידה אבנים והוא ירה גומי שניים או שלוש כדורים. בשלב זה לא ידעתי שהיתה פגיעה". עוד אמר ____, כי בדו"ח המשימה (ת/1) נרשם שנפגע רק מפגין אחד, שכן עד אותו שלב לא ידע ____ שגם ____ פגע במישהו וחשב כי רק הוא פגע במיידה אבנים (באזור בית הספר לבנים). באותו מועד נעשה על ידי ____ שרטוט נוסף (וכן שחזור), המתאר את תנועת הג'יפ מול בית הקברות, במקום אשר סומן בשרטוט הראשון ככיכר. בהודעה השניה לא חזר ____ על כך ש"פרק" בכיכר וירה כדורי גומי בעמידה, אלא תיאר את הירי שבוצע על ידי ____, כאמור לעיל "לאחר היציאה" ימינה מבית הקברות.

בהודעה השלישית, יותר מחצי שנה לאחר מכן, בחודש יולי 2007, מתוארים הדברים כך (לאחר תיאור ידווי האבנים ותגובת הכוח באזור בית הספר לבנים): "עזבנו את המקום והתחלנו בירידה במורד הכביש לכיוון ביה"ס לבנות, לכיוון צפון. ואז הגענו לנקודה מס' 4 [באזור סימון הכיכר, בשרטוט שנערך באותו יום] ושם הבחנתי במספר מפגינים שיידו עלינו אבנים מכיוון בית הקברות והציר הסמוך בכיוון צפון מערב. עצרתי את הג'יפ ויריתי מטול M-203 שזה רימון גז. ראיתי שהרימון מגיע רחוק מזורקי האבנים וראיתי שזה לא יעיל ויריתי מס' כדורי גומי לעבר הזורקים. הזורקים ברחו ואני המשכתי בנסיעה לכיוון בית הקברות, עשינו את התצפית בבית הקברות למעלה, והסתובבנו וחזרנו על עקבותינו לכיוון הציר הראשי. אני לא זוכר אם חזרנו ברוורס או עם הפנים לכיוון הציר הראשי. אני לא זוכר אם _____ ירה בנקודה 4. ואז התחלנו לנסוע לנקודה מס' 5 [בסמוך לנקודה 4] כפי ששיחזרתי בצילום השחזור בסמוך לכיכר על הכביש הראשי. פנים הג'יפ לכיוון דרום. ואז השוטר _____ ירה מהחרך של הדלת האחורית לכיוון צפון מערב דהיינו לכיוון הסמטה ובית הקברות" (בעמ' 2, שורות 8-38). בשרטוט שנעשה במועד זה הנקודות 4 ו-5 והמילה "כיכר" כבר אינן מסומנות באזור מזלג הדרכים הסמוך לבית הקברות, כפי ששורטט ברישום שנלווה לשתי ההודעות הראשונות, אלא רחוק יותר, בהמשך הכיכר מערבה לכיוון בית הספר לבנים.

בעדותו בבית המשפט לא זכר ויסאם את פרטי האירועים. וכך אמר: "מנקודה 4 איפה שעמדתי אתמול [בעת הסיור במקום], משם כאשר אני מגיע עם הפנים אל בית הקברות אני זוכר כי למיטב זכרוני פרקתי גומי לכיוון בית הקברות ועליתי אל הג'יפ, הג'יפ פירסס חזרה ונסענו לכיוון נקודה 1 [תצפית בית הספר לבנים] בחזרה. כמה פעמים נסענו מ-1 עד 5 וחזרה לא זוכר. כמה וישים עשינו, ובכמה הזדמנויות ירינו מנקודה 3 [בדרך לתצפית הנ"ל], 4 ו-5. אמרתי לחוקר בדיוק כמה פעמים ירינו מ-4 ומ-5. יש פעם אחת שיריתי, שפתחתי את הדלת לכיוון בית הקברות ובפעם השניה ב-5 הלוחם שלי – _____ אביסידריס – פרק וירה" (בעמ' 76, שורות 3-9).

13. _____ נחקר במשטרה ביום 21.1.07. בהודעתו מסר תיאור כללי, לפיו היה על הכוח לסייר בין בית ספר למבנה נטוש בציר שאורכו 300 מ'. הכוח ביצע סיורים הלך ושוב, נזרקו לעברו אבנים ובקבוקי צבע, ובתגובה נעשה שימוש בירי אלפ"ה, "שכלל רימוני הלם, גז וגומי" (בעמ' 1, שורה 21). הפרות הסדר הלכו ו"התפוגגו" כלשונו, והכוח התמקם באחת מנקודות התצפית לעבר הגדר. לאחר מכן, הפרות הסדר המשיכו ונעשה שימוש נוסף בירי אלפ"ה. כאשר נוכחו שהג'יפ איננו תקין, יצאו מן הכפר לכיוון מחסום חיזמה. לדברי _____, הוא ירה, באישורו של _____, מתוך הג'יפ, בנער שהתסיס את המפגינים ופגע בו ברגל. בשלב אחר "פרק" מן הג'יפ, יחד עם _____,

לצורך ירי כדורי גומי, אך לא פגע (בעמ' 1, שורות 48-49). מעניין לציין, כי במקום אחר, לקראת סוף ההודעה, אמר _____ כי ירה רק פעם אחת, מתוך הגייפ, ולא ירה כש"פרק" מן הגייפ (בעמ' 2, שורות 45-46). בסך הכל ירה _____, לדבריו, 5-6 כדורי גומי (בעמ' 2, שורה 21). _____ לא התייחס בהודעתו הראשונה לנקודות ציון בכפר, ולכן קשה לדעת היכן בוצעו הירי הראשון והשני שתיאר. יחד עם זאת, ערך _____ שרטוט של המקום בהזדמנות זו. בשרטוט סימן שתי נקודות בהן עצר הגייפ וירה כדורי גומי. **האחת**, ככל הנראה, באזור בית הספר לבנים והתצפית שמאחוריו; **והשניה**, ככל הנראה, באזור בית הקברות, מזלג הדרכים ומבנה שלידו נרשם "אולם ספורט". מעניין לציין, כי בין שתי הנקודות משורטט מעין עיגול, המבטא קיומה של כיכר, ממנה יוצאת דרך בכיוון צפון. תיאור זה מתאים למציאות, שכן כזכור מן החלק המערבי של הכיכר (ממקום הערוגה האליפטית) אכן יוצאת דרך לכיוון צפון. על פי השרטוט, הכיכר נמצאת במרחק שווה משתי נקודות הירי. לענייננו, סימון הכיכר מצוי במרחק גדול באופן יחסי – לכיוון מערב – מן המקום אשר סומן כמקום שבו נעשה הירי השני של כדורי הגומי, שבו עסקינן.

ביום 23.1.07 נגבתה מ_____ הודעה נוספת והוא אף השתתף בשחזור. בהודעה זו אמר _____, כי ביצע ירי כדורי גומי בשתי הזדמנויות (כפי שאמר לכתחילה): **האחת**, באזור בית הספר לבנים **"כשיצאנו מהתצפית לצומת"**; **והשניה**, החשובה לענייננו: **"הפעם השניה שיריתי היה כשעמדנו סמוך לשער ביה"ס לבנות וזרקו עלינו אבנים מכיוון בית הקברות והצומת שלידו שזה היה במרחק של 80 מ' מאיתנו"** (בשורות 17-19). בהמשך אמר, כי ירה באותו מקום 2-3 כדורים לעבר זורקי האבנים, אך לא פגע באיש.

בהודעה שלישית, מיום 10.7.07, תיאר _____ פעם נוספת את שתי נקודות הירי: **האחת**, באזור בית הספר לבנים, שם ירה _____ שניים-שלושה כדורים מתוך הגייפ וזיהה פגיעה בפלג גוף תחתון; **והשניה**, בסמוך לשער הראשי של בית הספר לבנות, **"כאשר בסמוך אלינו היתה כיכר והגייפ היה עם הפנים לכיוון כללי בית הקברות. גם בנקודה זו... בוצע לעברנו הפס"ד [הפרות סדר] שכלל זריקות אבנים הפעם מכיוון כללי בית הקברות כאשר בנקודה זו פרקתי מהגייפ לבדי ורציתי לירות לעבר המפגינים כאשר ויסאם אמר לי אין צורך... והתחלנו בנסיעה לכיוון בית הקברות... הסתובבנו למעלה והתחלנו בנסיעה חזרה לכיוון הצומת. כאשר בירידה התחילו זריקות אבנים לעברנו מכל האזור של הקברים והסמטאות שסמוך לבית הקברות. לא עצרנו את הגייפ והמשכנו בנסיעה כאשר בצומת פנינו ימינה שוב לכיוון הכיכר של ביה"ס לבנות ועצרנו את הגייפ סמוך לנקודה הקודמת... הפעם כאשר הצד האחורי של הגייפ נמצא לכיוון בית הקברות... כאשר הפעם ביצעתי ירי של כ-3 כדורי גומי לכיוון המפגינים שזיהיתי בכיוון כללי בית הקברות..."** (בעמ' 1, שורה 63 – עמ' 2,

שורה 49). באותו מקום לא זיהה __ פגיעה. משם המשיך הכוח לנקודת התצפית הראשונה, וכאשר נוכח בהמשך ידווי האבנים ובאי תקינות הגי'פ, התקבלה ההחלטה לצאת מן הכפר. היציאה מן הכפר לוותה בידוי אבנים מאסיבי, הפעם ללא תגובה.

יש לציין, כי תיאורו האחרון של __, המתקרב לזה של __, שונה ממנו בנקודה מהותית בכל הנוגע לירי לעבר המתפרעים באזור בית הקברות לפני העליה לביצוע התצפית שמעל בית הקברות. בעוד שויסאם אומר, כי ירה במקום כדורי גומי והמשיך בנסיעה לתצפית, __ אומר שבאותו שלב לא נעשה שימוש בירי כדורי גומי וויסאם אמר לו שאין צורך בכך. ואולם, שני התיאורים תואמים בנוגע לירי כדורי הגומי שבוצע על ידי __ לאחר השלמת התצפית, כאשר חלקו האחורי של הגי'פ פנה לעבר בית הקברות ויוסי ירה מתוך הגי'פ כשלושה כדורי גומי.

בעדותו בבית המשפט לא זכר __ פרטים רבים ואין בדבריו כדי להוסיף להבהרת התמונה. אציין רק, כי __ זכר שהיה ילד בן 5 שידה אבנים לעבר הגי'פ בדרכו החוצה מן הכפר (בעמ' 120, שורה 4). לדבריו, הדבר נחרט בזכרונו על אף שלא מצא ביטוי בהודעותיו. באופן כללי דבק __ באמור בהודעתו האחרונה, כי "פרק" מהגי'פ באזור בית הספר לבנים, ירה כדורי גומי וזיהה פגיעה בפלג גוף תחתון, וכי באזור בית הקברות ירה מתוך החרך שבגי'פ (בעמ' 131, שורות 23-24; בעמ' 133, שורות 25-27; ובעמ' 138).

14. מ __ נגבו שתי הודעות (מוצג 20). בהודעתו הראשונה מיום 21.1.07 מופיע תיאור כללי של האירוע, ללא נקודות ציון. לדבריו, מפירי הסדר היו מחולקים לחוליות של ששה-שבעה. תפקידו היה לנהוג והוא לא עשה שימוש באמצעים לפיזור הפגנות. תפקידו של הלוחם ניקיטה היה "אבטחת אמת" והוא לא ירד מן הגי'פ (בשורות 53-54). בהודעתו השניה מיום 28.1.07 אמר מחמוד, כי בשלב בו בוצע הירי לעבר בית הקברות עמד כשפניו לכיוון בית הספר לבנים "קצת אחרי הכיכר", כשחלקו האחורי של הגי'פ מופנה לבית הקברות (בשורות 9-14). בעדותו בבית המשפט אמר __, לראשונה, כי אחד המפגינים זרק לעבר הכוח רימון גז (בעמ' 102, שורות 18-19).

15. מ __ נגבתה הודעה אחת, ביום 30.1.07, בה אמר כדלקמן: "... כשהגענו לאזור בית הקברות התחילו לזרוק עלינו אבנים מכיוון בית הקברות. הסתובבנו סמוך לכיכר כשאחורי הגי'פ פונים לכיוון מידי האבנים לכיוון בית הקברות ואז אני זוכר שאביסידריס פרק מהגי'פ ונתן 2-3 כדורי גומי לכיוון המידי אבנים וגם ויסאם פרק מהגי'פ וירה לכיוון המפגינים. בסיום הירי המשכנו לנסוע לכיוון התצפית שהיינו בה בנקודה הראשונה..." (בשורות 19-24). ובהמשך: "עמדנו עם הגי'פ בכניסה לבית הקברות כשהפנים של הגי'פ לכיוון דחיית אל סאלם" (בשורות

50-49). וכן: "כאשר ___ ו ___ פרקו מהג'יפ סמוך לבית הקברות, הייתי בקשר עין איתם" (בשורות 51-52).

16. ענין נוסף שעלה במסגרת עדויותיהם של שוטרי הכוח מתייחס לידוויי אבנים ברחוב שבו נפגעה _____. חלק מן העדים סיפרו על כך שידוויי האבנים החל עם כניסתו של הכוח לכפר. לדברי מחמוד, "איך שנכנסנו לכפר ענתא היו זריקות אבנים לעברנו" (הודעתו מיום 21.1.07, בשורות 17-18; וראו גם בעמ' 102, שורות 10-11, בעמ' 110, שורות 23-24). גם ניקיטה בהודעתו אמר, כי "... בזמן הכניסה לכפר התחילו לזרוק עלינו אבנים" (בשורות 12-13). כמו כן, חלק מן העדים תיארו ידוויי אבנים מסיבי על הכוח בעת יציאתו מן הכפר. העדות המרכזית בענין זה היא עדותו של _____. בהודעתו מיום 10.7.07 אמר: "... ככל שהתקדמנו לכיוון היציאה מהכפר כלומר לכיוון ביה"ס לבנות המפגינים צמצמו לעברנו טווח והמשיכו בזריקות האבנים על הג'יפ. נסענו בהילוך ראשון ואיטי והתחלנו לנסוע ולצאת מהכפר וכאשר הגענו לכיוון השער האחורי של ביה"ס לבנות החלו הרבה מפגינים לרדת מאיזור הסמטאות של בית הקברות ומכיוון הצומת של בית הקברות החלו לידות לעברנו אבנים בצורה מסיבית עד כדי כך שאני זוכר שבעלי החנויות שסמוך לשער האחורי של ביה"ס לבנות וגם כמה בעלי מכוניות החלו לצעוק לעבר המפגינים שיפסיקו...". (בגיליון 3, שורות 17-37; וראו דברים דומים בהודעתו מיום 23.1.07, בשורות 36-39; בעמ' 120, שורות 10-12 ("איפה שהילדה נהרגה בול במקום הזה... היה שם בלגאן וגם בכביש היה מלא אבנים"), בעמ' 124-126). גם _____ בהודעתו ציין, כי "כשיצאנו מהכפר זרקו עלינו אבנים אבל לא הגבנו" (בשורה 39), וראו גם את עדותו של _____ בעמ' 75, שורות 27-30.

חשוב להדגיש, כי בכל העדויות המזכירות ידוויי אבנים ברחוב שבו נהרגה _____ נאמר במפורש שהכוח לא הגיב בשימוש באמצעים לפיזור הפגנות. כאמור, אמצעים אלה ננקטו רק כנגד הפרות הסדר באזור בית הספר לבנים ובאזור בית הקברות.

סיכום ביניים

17. סיכומן של עדויות אנשי הצוות. _____ ו _____ ירו כדורי גומי לעבר מידי האבנים באזור בית הקברות, בהזדמנות אחת (על פי הגרסה שאינה כוללת ביצוע תצפית מעל בית הקברות) או שתיים (על פי הגרסה השניה, לפיה ויסאם ירה לפני העליה לתצפית ויוסי לאחר מכך). הירי בוצע מחוץ לגיפ (על ידי ויסאם) ומתוכו (על ידי יוסי). הירי בוצע ככל הנראה קרוב לבית הקברות, בסמוך למזלג הרחובות, בחלקה המזרחי של הכיכר לפני בתי הספר. זו תמונת הדברים המצטיירת מן הגרסאות ה"טריות" של לוחמי מג"ב, כאשר בשלב מאוחר יותר נעשה נסיון להסיט את מיקום הכוח בעת ביצוע הירי מערבה, לתוככי הכיכר, רחוק יותר מבית הקברות.

נתונים העולים מתוך מדידות שבוצעו במקום

18. במסגרת תיק המוצגים (מוצג 16) הוגשו שני מזכרים. האחד מיום 24.1.07 לפיו במסגרת השחזור שנעשה ביום 23.1.07 עם שוטרי הכוח נעשתה מדידה "בין המקום שבו נמצאה הילדה פצועה לבין מקום בו עמדו שוטרי מג"ב וירו", והמרחק שנמדד הוא 70 מטר. במזכר מיום 23.1.07 נרשם כי נמדדו שני מרחקים: האחד, ממקום עמידת הגיפ לכיוון מקום זריקת האבנים סמוך לבית הקברות – 78 מטר; והשני, משער בית הספר לבנות למקום הפגיעה ב_____ – 24 מטר.

לאחר מועד הסיכומים, ביום 8.7.10, ערכו הצדדים מדידות בשטח והגישו ממצאיהם במסמך משותף, אשר כלל גם תצלומי אוויר (שהועתקו באמצעות מנוע החיפוש "google"), שעליהם סומנו נקודות המדידה. על פי מסמך זה, בוצעו לבקשת ב"כ התובעים ארבע מדידות: ממקום הפגיעה ב_____ ועד לעמוד החשמל שבקצה הרחוב – 19 מטר; ממקום הפגיעה ב_____ ועד "לצומת ההסתעפות עם כביש בית הקברות" – 27 מטר; ממקום הפגיעה ב_____ ועד למרכז הצומת מול השלט הממוקם על בנין העיריה – 48 מטר; ממקום הפגיעה ב_____ ועד הערוגה האליפטית המסמנת את הכיכר – 68 מטר. נקודות מדידה אלה סומנו על גבי תצלום האויר באותיות. גם לבקשת ב"כ הנתבעת בוצעו ארבע מדידות: מסימון הכיכר ועד למרכז השלט שעל בנין העיריה – 22 מטר; מסימון הכיכר ועד עמוד החשמל שבקצה הרחוב – 46 מטר; מסימון הכיכר ועד האנדרטה – 69 מטר; מהאנדרטה ועד מקום הפגיעה ב_____ – 3.4 מטרים. על פי האמור במסמך, משתי המדידות האחרונות עולה, כי המרחק בין סימון הכיכר לבין מקום הפגיעה הוא 65.6 מטר (69 מטר פחות 3.4 מטרים). נקודות מדידה אלה סומנו על גבי תצלום האויר במספרים.

דיון והכרעה: ממה נפגעה - קליע גומי או אבן

19. עתה, לאחר שהונחה התשתית העובדתית הנדרשת לצורך קבלת החלטה, יש לקבוע האם _____ נפגעה בראשה מקליע גומי או מאבן. ביתר דיוק, יש להשיב על השאלה, איזו מבין שתי האפשרויות האמורות מסתברת יותר במאזן ההסתברויות בשים לב למכלול הנתונים ולחומר הראיות.

לאחר שחזרתי ובחנתי את כל החומר שלפני, הגעתי לכלל מסקנה כי האפשרות ש_____ נפגעה בראשה מקליע גומי שנורה על ידי _____ או _____ במסגרת הירי לעבר מידי האבנים באזור בית הקברות מסתברת הרבה יותר מן האפשרות ש_____ נפגעה מאבן.

להלן אפרט את הטעמים שביסוד מסקנה זו.

ראשית, כפי שהובא לעיל בעת ניתוח גרסאות צוות שוטרי מג"ב, __ ו__ ביצעו ירי של חמישה-ששה כדורי גומי באזור בית הקברות אל עבר מידי האבנים במקום. על פי התיאורים הראשוניים, לרבות השרטוטים שנעשו, מיקום הגייפ והירי היו בסמוך לבית הקברות, "בכניסה לכפר" כפי שאמר __ בהודעתו הראשונה, באותו חלק של הכיכר הקרוב לקצה הרחוב בו נמצאים השער האחורי של בית הספר לבנות וחנות המכולת. לאחר מכן הועתק מיקום הגייפ בעדויותיהם מערבה, אל המשך הכיכר, בקרבת בתי הספר, על מנת להתרחק ממקום הפגיעה ב__ ומן האפשרות שנפגעה מירי כדור גומי. על יסוד החומר שלפני לא ניתן להצביע על הנקודה המדויקת שממנה בוצע הירי. אין לשכוח שלא מדובר בפעילות בתנאי מעבדה סטריליים, אלא בהתמודדות עם ידוויי אבנים, בחבורה, בפרישה נרחבת. כמו כן, כוח מג"ב נע בגייפ ולא היה סטטי. ניתן לתאר גם כי הכוח ניסה "לשפר עמדות" מול מידי האבנים באמצעות תנועת הגייפ (ואולם, על פי הנהלים, הירי לא בוצע תוך כדי נסיעה – עדותו של ניקיטה, בעמ' 66, שורה 27). זאת, לעומת הנקודה הידועה שבה נפגעה __. בנסיבות אלה, קשה להעריך מה היה המרחק ממקום הירי ועד מקום פגיעתה של __. ואולם, על יסוד כל האמור לעיל, נראה לי, כי ניתן לומר בסבירות גבוהה שירי כדורי הגומי נעשה ממרחק של כ- 35-55 מטר. מסקנה זו נסמכת על גרסאות אנשי הצוות כמובא לעיל, המדידות שנעשו על ידי הצדדים ביחס למרחק בין מקום הפגיעה לבין נקודות ציון אחרות (כגון: מרכז הצומת (מול השלט של בנין העירייה), המזלג ממנו מסתעפות הדרכים החובקות את בית הקברות, או הכיכר), בתוספת ההתרשמות מנתוני השטח מתוך צילומי הוידאו ובעת הביקור במקום.

שנית, כוח מג"ב ביקש לנטרל ידוויי אבנים שנעשו מכיוון בית הקברות. הלוחמים ויסאם ויוסי ידעו כי עליהם להשתמש בכדורי הגומי בטווח של 40-70 מ', שאם לא כן אמצעי זה יהיה מסוכן מדי או בלתי יעיל. בחוות דעתו של ד"ר קוגל נאמר בהקשר זה: **"יש לירות קליע זה [קליע גומי] מטווח של 40-70 מטרים"**. ויסאם אמר בעדותו, כי **"הטווחים על פי נוהל זה מטווח 50 עד 70, לפעמים במקומות מ-40 עד 70. אבל בגדול זה מ-50 עד 70. אבל אם מישהו מסכן אותי בין הטווחים 50 עד 70 מ' אני רשאי לירות לעברו גומי לשליש התחתון של הגוף"** (בעמ' 76, שורות 21-23). במענה לשאלה מדוע נאסר על הלוחמים לירות בטווח נמוך מ-50 מטר, השיב: **"כי אז זה פוגע פגיעה קשה באדם, אפילו עד לטווח 10 מטר במקומות רגישים זה עלול להרוג. לכן מ-50 עד 70"** (שם, בשורות 25-26; וראו גם עדות ניקיטה, בעמ' 67, שורה 6; עדות ויסאם, בעמ' 85, שורות 23-24). ניתן להניח, אפוא, כי הירי בוצע בתחומי הטווח המומלץ והאפקטיבי לצורך פיזור הפרות הסדר באזור בית הקברות. ואולם, באותו כיוון היו באותה עת לא רק מידי האבנים, אלא גם __ וחברותיה. המקום בו נפגעה __ מצוי מאחורי בית הקברות, כאשר בנין מפריד בין בית הקברות והרחוב. ואולם, הרחוב והדרכים המקיפות את בית הקברות

"מתנקזים" אל אותו מקום – אותו אזור רחב, סלול באספלט, שמהווה את חלקה המזרחי של הכיכר, שהוזכרה פעמים רבות. הנמצא בכיכר ומתבונן מזרחה רואה את בית הקברות והדרכים החובקות אותו, אך גם את מורד הרחוב בו נפגעה _____. במצב דברים זה, האפשרות כי קליע גומי נורה בטעות לעבר הרחוב במקום לעבר בית הקברות מסתברת ביותר.

שלישית, התרחיש המוצע על ידי הנתבעת, כי _____ לא נפגעה מקליע גומי אלא מאבן, נראה בנסיבות הענין כאפשרות רחוקה ובלתי סבירה. עמדנו על כך שברחוב שבו נפגעה _____ היו ידוויי אבנים לכל היותר פעמיים. אם תאמר, כי כבר בעת כניסת הכוח לכפר דרך אותו רחוב היו ידוויי אבנים, באותה עת, בשעה 08:30, או בסמוך לאחר מכן, _____ וחברותיה היו בבית הספר. אין כל ראיה, כי במקום היו ידוויי אבנים בפרק הזמן שבין כניסת הכוח לכפר ענתא ועד יציאתו מהכפר, עת נע בין נקודות התצפית ועסק בנטרול הפרות הסדר. כפי שראינו, ידוויי האבנים היו בנקודות ציון אחרות בכפר, אך לא באותו רחוב. המקום הקרוב ביותר לנקודה בה נפגעה _____ בו היו ידוויי אבנים הוא בית הקברות. ואולם, האפשרות כי אבן שנזרקה מבית הקברות לעבר הגיף מצאה את דרכה לרחוב "מתחת" לבית הקברות כלל אינה באה בחשבון מאחר ששורת מבנים, שחזיתם פונה לרחוב, מפרידה בין בית הקברות והרחוב. בעת הביקור במקום ניתן היה לראות, כי קיים מעבר צר מאוד בין שניים ממבנים אלה (שבאחד מהם נמצאת המכולת ממנה יצאו הילדות), שבראשו קשת, ודרכו אפשר לראות מבית הקברות את הרחוב. ואולם, לא ניתן ליידות אבן דרך מעבר צר זה מבית הקברות אל הרחוב, כך שתפגע בעוצמה רבה כפי שאירע. במילים אחרות, ברחוב בו הלכו _____ וחברותיה, הן היו מוגנות מפני פגיעה מאבני המתפרעים. זאת ועוד. יש להזכיר כי _____ נפגעה בראשה מאחור, מימין, עת פנתה לרדת במורד הרחוב ולחזור לביתה. לפיכך, מקור הפגיעה הוא מנקודה הנמצאת במעלה הרחוב ולא מן הצד (ובמיוחד לא מבית הקברות שבצד שמאל). הפעם השניה שבה היו ידוויי אבנים ברחוב, כפי שנאמר על ידי חלק מן העדים, היתה בעת שהגיף עזב את הכפר, סמוך לשעה 10:00, כשפניו למחסום חיזמה. באותה עת, _____ כבר היתה בבית החולים מקאסד, לשם הגיעה בשעה 09:53. נראה, כי הסברה שהציעו ב"כ התובעים, כי המדובר בידוויי אבנים שהתגברו והתרחבו בעקבות פציעתה של _____ היא סברה נכונה. בשעה 10:00 ואף לפני כן דבר הפגיעה כבר נודע לכל, והדבר גרם להסלמת הפרות הסדר וההתפרעויות בכפר.

רביעית, מתוך מכלול הראיות מצטיירת תמונה של סמיכות במקום ובזמן בין הירי שביצעו _____ ו _____ לעבר בית הקברות לבין פציעתה של _____ בראשה מחפץ נוקשה וקהה. ראינו, כי הירי לעבר בית הקברות לא בוצע כפעולה הראשונה של הכוח בכפר, אלא זמן מה לאחר שהגיף התמקם בנקודת התצפית שמאחורי בית הספר לבנים

ועסק בנטרול הפרות הסדר שם. כאשר הסתיים אותו שלב פנה הכוח לעבר נקודת התצפית השנייה, מעל בית הקברות, ונדרש להפרות הסדר בהן נתקל בבית הקברות ובסביבותיו. באותו מקום בוצע ירי של כדורי גומי. האפשרות, כי הדבר אירע בשעה 15:09 לערך, עת _____ וחברותיה יצאו מבית הספר ופנו ללכת מן המכולת לעבר מורד הרחוב היא אפשרות מסתברת ביותר. ראינו, כי בנוסף לסמיכות הזמנים קיימת גם סמיכות במקום, וכי המקום בו נפגעה _____ מצוי ב"קו האש" של כדורי הגומי, כשהוא מוסט מריכוז מיידי האבנים בבית הקברות אל עבר הרחוב שממנו, כך נראה, לא נזרקה אף לא אבן אחת. ודוק: אין ולו עדות אחת הגורסת כי בשלב זה – שלב הירי – נזרקו אבנים ממקום אחר זולת בית הקברות וסביבותיו. עם סיום הירי לעבר בית הקברות פנה הגייפ, אשר כבר עמד באותה עת ופניו מזרחה לכיוון בתי הספר, לעבר נקודת התצפית הראשונה, מאחורי בית הספר לבנים. בשלב זה, כאשר התברר כי אין עבודות בגדר, הפרות הסדר ממשיות, והגייפ כבה ומקרטע, הוחלט לצאת מן הכפר. היציאה מן הכפר נעשתה דרך הרחוב בו נכנס הכוח כשעה וחצי לפני כן, במורד, לכיוון ענתא ומחסום חיזמה. יציאת הכוח בסביבות השעה 10:00 לוותה בידויי אבנים מאסיביים, ככל הנראה בתגובה לפציעתה של _____, ואולם הכוח לא הגיב באמצעים שברשותו ויצא מן המקום.

חמישית, שני הפתולוגים שערכו חוות דעת בענין מקור הפגיעה ב_____ קבעו, כי קיימת אפשרות סבירה, מבחינת מבנה השבר וצורתו, כי השבר בגולגולת נגרם כתוצאה מקליע גומי או אבן עגולה. בחוות דעתו של ד"ר קוגל נאמר, כי **"דוח שפגיעות של קליעים מסוג זה בראש יכולות ליצור שברים דחוסים כפי שנמצא במקרה בו עסקינן. גם אבן המוטחת בכוח יכולה לגרום שבר דחוס בגולגולת"**. ד"ר זייצב קבע, כי **"לא ניתן לשלול מנגנון של פגיעת קליע גומי מירי מטווח קצר, או חפץ אחר דומה (נוקשה וקה)"**. ד"ר זייצב לא קבע בחוות דעתו מהו אותו "טווח קצר" שיכול לגרום לפגיעה בגולגולת ולמוות, ולמעשה לא התייחס בחוות דעתו לנושא המרחקים בכלל והמרחק ממנו נורה הקליע שאפשר שפגע ב_____ בפרט, זולת האמירה כי לא ניתן לשלול פגיעה מטווח קצר. לעומת זאת, ד"ר קוגל לא הגביל בחוות דעתו את הטווח שיכול לגרום לפגיעה קטלנית בגולגולת והתייחס באופן כללי לטווח של 40-70 מטר, ממנו יש לירות קליע גומי. בחקירותיהם הנגדיות של המומחים לא התברר ענין זה מעבר לאמור בחוות הדעת. ב"כ הנתבעת טען, כי הטווח אשר יכול לגרום לפגיעה קטלנית הוא פחות ממחצית "הטווח החוקי" (בעמ' 178), ובמקום אחר, **"... גם הנקודות 'המטיבות' ביותר עם התובעים עדיין הטווח בין המקום לבין המקום שבו עמדה הילדה הוא טווח גדול שאיננו מסוגל מבחינה רפואית ובליסטית ליצור שבר דחוס בצורה שכפי שהיתה"** (בעמ' 172, שורות 10-12). ואולם, לטענה זו לא הובאו כל ביסוס או תימוכין בראיות. כאמור, סברתו של ד"ר קוגל כי פגיעה מהטווח של 40-70 מטר בגולגולת יכולה לגרום שבר דחוס, לא

נסתרה. ד"ר זייצב לא התייחס כלל לטווח הירי, לא המותר ולא אחר, ועשה שימוש במונח "טווח קצר". סתם ולא פירש. עוד יש להזכיר, כי בענייננו מדובר בקורבן שהוא ילדה רכה בשנים, שלה גולגולת דקה, תרתי משמע. לנוכח מסקנתי, כי בנסיבות הענין אפשרות הפגיעה מאבן מסתברת הרבה פחות מאפשרות הפגיעה מקליע גומי, שהיא הסבירה ביותר בנסיבות אלה, יש בסברת שני הפתולוגים כי יתכן שמקור השבר הוא בקליע גומי, כדי לתמוך במסקנה זו ולאשש אותה. זאת ועוד. הוראות הפתיחה באש ביחס לכדורי גומי מחייבות ירי לפלג הגוף התחתון. המסקנה הנובעת מסייג זה היא, כמו גם מטבע הדברים והשכל הישר, כי ירי בטווח המותר לפלג הגוף העליון, שבו ריכוז של איברים חיוניים, ובמיוחד לראש, מסוכן ועלול לגרום לפגיעה קשה.

על יסוד כל האמור לעיל, הגעתי לכלל מסקנה כי _____ נפגעה מקליע גומי שירו _____ או _____. בהקשר זה אציין, כי איני מוצאת מקום לקבוע במסגרת הדיון שלפני מי מבין השניים היה היורה שפגע ב_____, שכן הדבר אינו נדרש לצורך קביעת אחריותה של הנתבעת.

אחריות הנתבעת

20. דומה, כי לא יכולה להיות מחלוקת על כך שהמסקנה, לפיה _____ נפגעה מקליע גומי שנורה על ידי כוח מג"ב, משמיעה מניה וביה מסקנה נוספת, כי הירי שפגע ב_____ נעשה ברשלנות או תוך הפרת הוראות הפתיחה באש. אין המדובר בפגיעה מירי שבוצע אל קהל מפירי סדר ומידי אבנים, שבכללו או בקרבנו היתה במקרה גם ילדה קטנה. _____ וחברותיה הלכו ברחוב שממנו לא היה ידוי אבנים כלפי כוח מג"ב. לא היתה, אפוא, כל סיבה נראית לעין לירות לכיוון זה. גם ב"כ הנתבעת בסיכומיו התקשה לטעון, כי אם ימצא ש_____ נפגעה מקליע גומי ניתן יהיה להימנע מקביעת אחריותה של הנתבעת למותה. טענתו היסודית של ב"כ הנתבעת היתה טענה עובדתית, לפיה _____ נפגעה מאבן. במישור המשפטי, לא נטענה כל טענת הגנה שבאה לשלול את אחריותה של הנתבעת ברשלנות או בהפרת חובה חקוקה אם ימצא כי קליע גומי הוא שפגע ב_____. לדבריו, קשה לייחס לשוטרי מג"ב בלבול שגרם להם לירות לכיוון הרחוב שבו היו _____ וחברותיה במקום לכיוון בית הקברות, ואם אכן _____ נפגעה מקליע גומי מדובר בכשל שלשוטרים לא היתה שליטה עליו. ברור, אם כן, כי מותה של _____ כתוצאה מפגיעת קליע גומי שנורה על ידי שוטרי מג"ב מקורו ברשלנותה של הנתבעת.

ב"כ הצדדים מוזמנים לשיבת קדם משפט ביום 5.10.10, בשעה 13:00, לשם קביעת אופן המשך ניהול התיק.

ניתנה היום, ה' אלול תש"ע, 15 אוגוסט 2010, בהיעדר הצדדים. המזכירות תשלח העתקים לבאי כוח הצדדים.

אורית אפעל גבאי 54678313-9334/07

אורית אפעל גבאי, שופטת

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה